

skupščini so bili izvoljeni novi člani izvršnega odbora, za novega predsednika IBBY je bil izvoljen Mingzhou Zhang iz Kitajske. Izvoljeni so bili še novi člani mednarodne žirije za Andersenovo nagrado, za novo predsednico žirije je bila izvoljena Junko Yokota iz ZDA. Nova urednika revije *Bookbird* sta postala Janelle Mathis in Petros Panaou iz ZDA. Izvršilna direktorica IBBY ostaja Liz Page. Izvoljeni so bili tudi člani, ki urejajo finančne zadeve.

Ustanovljena je bila tudi nova nagrada, in sicer IBBY-iRead Outstanding Reading Promoter Award, katere ustanovitelj sta Shenzhen iRead Foundation in IBBY. Nagrada bo podeljena izrednim promotorjem branja, ki jih bodo predlagale nacionalne sekcije.

Sledi poročilo o uspešnem projektu na Švedskem, kjer ob tihih knjigah izvajajo ustvarjalne delavnice z begunci pa tudi z domačimi otroki in odraslimi, ki imajo težave z učenjem, in poročilo o izredno odmevni razstavi in dejavnostih na Irskem in na Slovaškem ob IBBY potujoči mednarodni razstavi knjig za mlade s posebnimi potrebami.

Tanja Pogačar

DESETNICA 2020

Desetnica je nagrada za otroško in mladinsko književnost, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za uveljavljanje izvirnega otroškega in mladinskega leposlovja znotraj Društva slovenskih pisateljev kakor tudi v širši javnosti.

Nagrada je namenjena širšemu priznavanju ter uveljavljanju otroške oziroma mladinske literature v stanovski organizaciji, literarnokritični stroki in javnosti. Izvirna otroška in mladinska literatura je že dolga desetletja na visoki ravni ter sodi med najbolj brano domače leposlovje. Obenem pomeni temelj oblikovanja bralnih navad in ljubezni do branja. Potreba po stanovski nagradi pomeni enega osnovnih korakov do dokončnega izenačevanja statusa mladinske literature z nemladinsko.

Nagrado Desetnica za najboljše otroško in mladinsko delo v poeziji ali prozi Društvo slovenskih pisateljev podeljuje vsako leto v mesecu maju za obdobje zadnjih treh let izključno članom Društva slovenskih pisateljev, ki ustvarjajo v slovenskem jeziku. Nagrado podeli na podlagi izbora, ki ga pripravi strokovnjak za mladinsko književnost, o izboru pa odloča pet- do sedemčlanska žirija v sestavi mladinskih in nemladinskih avtorjev, ki so izključno člani Društva slovenskih pisateljev. Nihče od članov žirije s svojim delom ne more hkrati sodelovati v izboru ali se potegovati za nagrado.

Kriterije, zapisane v Statutu o nagradi desetnica, je tokrat izpolnjevalo 90 knjig.

Komisijo za nagrado desetnica 2020 so sestavljali: Neli Filipič (predsednica), Marko Kravos, Maša Ogrizek, Slavko Pregl in Ivo Stropnik.

Žirija je najprej izbrala deset finalistov. Utemeljitev za izbor navajamo po abecednem redu avtorjev:

Cvetka Bevc: *Božiček v ušesu*. Maribor: Založba Pivec, 2018.

Avtorica v romanu bralca odpelje na potovanje odraščanja, kar je prikazano s prilagajanjem sloga pisanja glede na različna življenjska obdobja glavnega literarnega lika (od naivno otroškega do kompleksnega v najstniških letih). Nelinearna zgodba predstavi pomembnejše kraje in dogodke, ki se zlagajo kot sestavljanica (selitev iz Nigerije zaradi vojne, svetovljanski London, Sečovlje). Oja je svetopolni otrok Slovenke in Nigerijca. Po zlomu roke pri trinajstih letih se ji zdi, da se je v njeno uho naselil majhen Božiček, ki deluje kot njen notranji glas. V sebi je razklana zaradi iskanja identitete in razpetosti med tri države; jorubsko besedje je v simbolični simbiozi s slovenskim in daje ključ do Ojine identitete. V Sečovljah išče svoj prostor v družbi, kjer dobi nove prijatelje, se prvič zaljubi in skuša ustreči pričakovanjem svojih staršev, ki izhajata iz dveh zelo različnih kultur, a Oja pri tem ne želi izgubiti same sebe.

Jure Jakob: *Tri vrane s platane: o živilih, otrocih in drevesih*. Ilustrirala Anja Jerčič Jakob. Dob: Miš založba, 2018.

Pesniška zbirka, izdana v slikaniški obliki, vsebuje dvanajst pesmi, njihovi naslovi so posamezne vrste dreves: *Jablana, Hruška, Leska, Hrast, Figa, Jerebika, Oreh, Bor, Breza, Tisa, Smreka* in *Platina*. Vsako drevo avtor poveže z ljudmi, živalmi, letnimi časi (z naravnimi pojavi) in večinoma tudi s plodovi dreves. Lirski subjekti so Jurij, Peter, Boža in Nina, včasih kar splošno poimenovani otroci. Skoraj v vsaki pesmi je omenjena tudi žival (belouška pri hruški, veverice pri lešnikih in orehih, polh pri hrastu, maček pri figi ...); nekajkrat so navedeni tudi plodovi dreves (npr. hruške, lešniki,

orehi). Struktura zbirke je enotna na vsebinski in oblikovni ravni. Pesmi so zgrajene iz dvostišij z zaporedno rimo; mestoma se pesnik poigrava s stalnimi besednimi zvezami (npr. figa – eno figo vreden potep), priložnostnicami (npr. pesemhiše) in uporablja miselne prestopne. Ob koncu zbirke je dodano informativno besedilo o značilnostih drevesih (Pa še nekaj besed o vsakem od dreves).

Gaja Kos: *Obisk*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, 2019.

Glavna junaka slikanice *Obisk* sta družabni, hiperaktivni tapir, ki se na novo preseli pod drevesno krošnjo, in počasni lenivec, ki živi v njej. Avtorica spretno gradi napetost, ko se premosorazmerno z zmanjševanjem razdalje med njima povečuje pričakovanje skorajšnjega snidenja. Ko lenivec končno le prispe, ubogi tapir izmučen od vztrajnega čakanja zaspi, kar se zdi gostu naravnost izvrstna dobrodošlica. A po tem simpatično spodletelem srečanju sledi domiselni preobrat: vsak od njiju po srečnem naključju sreča sorodnejšo dušo, saj se pod sosednje drevo vseli še en tapir, v krošnjo pa lenivka. V poplavi didaktičnih knjig o »drugračnosti« Gaja Kos ponudi iskren in obenem izjemno topel pogled: najpomembnejše je, da druge – in tudi sami sebe – sprejmemo takšne, kakršni smo, pa čeprav to pomeni, da si naklonjeno mahamo bolj od daleč.

Vesna Radovanovič: *Petelinček se zaljubi*. Ilustrirala Kristina Krhin. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc, 2017.

Četrta slikanica iz serije o petelinčku (doslej jih je izšlo šest), ki je dobrosrčen, pošten, prijazen sodi med živalske pravljice, živali so postavljene v antropomorfne položaje, saj zgodbe govorijo bolj o ljudeh in človeškem ravnanju, kakor pa o ravnanju živali. Književni prostor sta kmetija, na kateri živi petelinček

(recimo temu v razširjeni družini), in mlaka, v kateri živi račka. Književni čas je kratek, v ospredju je ljubezenska tema, ki premaga različne ovire, pred katerimi se najdeta zaljubljenca, ki si izpovesta občudovanje in ljubezen. V kurniku se norčujejo iz petelinčkove ljubezni, pri čemer so uporabljene stalne besedne zveze in komparacije, kar poudari predsodke. Zaljubljenca se ne moreta družiti na vodi, saj petelinček ne zna plavati, a račka razreši težavo; šele takrat petelinček razume mamino misel: »Najlepša na svetu je prav ljubezen, saj v srce pripelje nekaj lepega, ga napolni s srečo in z veseljem.«

Andrej E. Skubic: *Babi nima več telefona*. Ilustrirala Tanja Komadina. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, 2018. Realistična povest *Babi nima več telefona* je druga knjiga iz serije Trio golaznikus (doslej je izšlo pet delov). Delo je postavljeno v sodobno urbano okolje, zgodba se odvija v šoli in na domovih treh nerazdružljivih prijateljev, Tomaža, Liama in Lije. Osemletniki imajo individualno izrisane značaje, hkrati pa so njihove »akcije« zastavljene na način, da zasedajo mesto kolektivnega literarnega lika. Tretjeosebni nevtralni pripovedovalec niza dogodivščine tria skozi naslovljena poglavja (Samokia, Nimate pravice!, Komplicirano je ...), posebej pa velja omeniti tudi odlične humorne, tudi informativne ilustracije Tanje Komadina, zlasti Kapitana Pajka, ki ga v svoje šolske zvezke tako rad riše Tomaž. Pripoved se osredinja na eni strani na humorne vsakdanje dogodivščine, npr. klic Petru Klepcu (gre tudi za medbesedilne in medmedialne navezave, npr. Vojna zvezd), na drugi strani pa na razumevanje smrti in žalovanja (smrt Liamove babice, ki nima več telefona), predvsem pa spomina na ljube ljudi. In prijateljstvo.

Cvetka Sokolov: *Bo res vse v redu?* Ilustrirala Marta Bartolj. Dob pri Domžalah: Miš, 2019.

Cvetka Sokolov je avtorica, ki se ne ustraši pisanja o temah, ob katerih mnogi ljudje raje padejo v zadrego kot v sproščen pogovor. V tej zgodbi se pisateljica suvereno loti zgodbe o drugačnosti, v tem primeru istospolne zveze, in obenem galantno pokaže, da so predsodki praviloma doma v glavah odraslih. Mlajši jih brez njihove pomoči pogosto sploh ne bi opazili, saj na svet okrog sebe gledajo z nepokvarjenimi očmi. V toku običajnih dni se v širši družini šolarja Bora gosti mora zaradi očetovega odhoda z drugim moškim. Ob nevarni in srečno končani poti v gore pa babica Milena, ki se doslej ni mogla sprijazniti s sinovo izbiro, ob vnukovi pomoči sprejme resnico, da si vsakdo sam oblikuje življenjske odločitve. Besedilo teče gladko in naravno do konca, ko bralci utemeljeno prikimamo: ja, vse bo v redu.

Bina Štampe Žmavc: *Kraljična onkraj ogledala: pravljicnih devet in ena za nasmeh*. Ilustrirala Darka Erdelji. Maribor: Založba Pivec, 2019.

Bina Štampe Žmavc svojim z občutljivim pesniškim izrazom zapisanim devetim pravljicam (in eni pesmi), ki se vsebinsko precej vežejo na klasično pravljico izročilo, z mehko potezo doda tudi sodobni karakter. Princeso v naslovni pravljici zaznamuje iskanje prave identitete, do katere pride s pomočjo ogledala, zaradi česar ji uspe »odložiti« steklene čevlje in z njimi povezano usodo, kot jo poznamo iz neke druge pravljice. Nesrečna »padla« zvezdica v drugi pravljici najde svojo vlogo v toplem odnosu z modrim drevesom. V naslednji se Luna zaljubi v pesnika ... in tako naprej, kajti prav pesniki, pesnjenje in poezija sama so rdeča nit njenega izraza. Avtorica se lahko poigrava z besedami, inovativno ustvarja nove, bralce mimogrede zapelje v svet

samosvojih primer in očarljivih prispevkov in tako v celoti ustvari bogato delo, pravo zakladnico jezika in domišljije za mlade bralce.

Anja Štefan: *Škratovske oči*. Ilustrirala Marjanca Jemec Božič. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, 2018.

Škratovske oči, zbirko pesmi za otroke Anje Štefan, preveva značilen veder ton, kar pa ne pomeni, da v svojo milozvočno pesniško mrežo ne lovi tudi ostrejših tematik. Zbirka se začne z naslovno pesmijo, v kateri škrat prvi zvonček, ki pokuka izpod snežne odeje, podari svoji ljubljeni ženici, zaključi pa se s pesmimi o zimi; med njimi se zvrstijo takšne, v katerih slišimo pomladno regljanje žab in poletno plimovanje morja. Ob menjavah letnih časov Anja Štefan v svojih pesmih subtilno sledi tudi premenam čustvenih stanj in medosebnih odnosov, od sončnih do nevihtnih; prav združevanje obeh ravni je ena glavnih odlik knjige. Mladi bralci tako prek na videz preprostih, a globokih pesmi, spoznava jo različne odtenke sveta in se obenem učijo, kako je mogoče impresije o njem ubesediti. Tako si bodo morda nekoč, ko bodo dobre volje, rekli: »Danes sem kot sonce, danes poje mi korak.«

Jani Virk: *Brez imena*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, 2018.

Zgodba mladinskega romana je le na prvi pogled preprosta in verjetno pri bralcu ter tudi literarni vedi poraja vprašanje, če je sploh »mladinska«. – Ko oče zaradi krize srednjih let zapusti mamo in se preseli k mlajši ljubici, bivša žena zapade v depresijo in ne zmore sinu stati ob strani v njegovih stiskah. Skozi zgodbo spremljamo fantovo preobrazbo iz obetavnega mladega nogometaša v brezdomnega narkomana. Naslov *Brez imena* je večpomenski. Ime glavnega lika nikoli ni razkrito in ponudi drugačno razumevanje družbene marginalizacije

– zaradi spleta nesrečnih okoliščin se lahko kdorkoli čez noč znajde na robu družbe. Označuje pa tudi pomen družbeno odrinjenih za splošno javnost – tistih brez imena, nevidne skupine, ki smo jo vsi pozabili. Virk notranje in zunanje dogajanje opisuje brezkompromisno in jasno, a z veliko mero empatije ter nikoli ne zapade v moraliziranje. Kompleksnost zgodbe in sporočilnost preseगतa okvir mladinske književnosti in ponujata naslovniško odprtost.

Nagrada desetnica 2020 je prejela JANA BAUER za delo *Ding dong zgodbe* (Ilustr. Bojana Dimitrovski. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2018).

Vir: DSP; nagrajenka Jana Bauer in predsednik DSP Dušan Merc

Jana Bauer (1975), pisateljica in urednica, piše fantastično prozo za otroke, leta 2002 je izdala delo *Izginjevalec čarovnic*, 2006 *V deželi medenjakov*, 2011 *Groznovilca v Hudi hosti*, 2016 *Groznovilca in divja zima*, 2018 *Ding dong zgodbe*. Prevodi njenih del so izšli v Veliki Britaniji, na Hrvaškem, Poljskem, v Španiji, Litvi, Turčiji, Nemčiji, Srbiji in na Islandiji.

Avtorica je bila doslej trikrat nominirana za večernico: 2018 za delo *Groznovilca in divja zima*; 2012 za delo

Groznovilca v Hudi hosti; 2003 za delo *Izginjevalec čarovnic*. Za nagrado desetnica je bila nominirana leta 2018 za delo *Groznovilca in divja zima*, 2012 pa za delo *Groznovilca v Hudi hosti*.

Utemeljitev žirije:

Nagrajeno delo *Ding dong zgodbe* sodi v kratko fantastično prozo, pri čemer prestop iz realnega sveta v fantastični svet vedno naznani hišni zvonec. Naslovnica knjige deluje kot dvojje vrat, skozi katera lahko enakovredno, z obeh strani, vstopamo v dogodivščine, ki se dogajajo deklici (skriti za modrimi vrati) in z druge strani dečku (ki kuka izza rdečih vrat). V deključini zgodbi najdemo posvetilo Miji, v dečkovi zgodbi je posvetilo namenjeno Martinu. Šest zgodb na eni in drugi strani (Vitez, Nindže, Gusarji, Čarovnica, Povodni možek, Vesoljček) ponuja podoben zaplet z istimi literarnimi liki, le da ju deklica in deček zapleteta in razpleteta vsak na svoj način. Avtorica ju predstavi domiselno, in sicer skozi dva pripovedovalca, deključino zgodbo pripoveduje oče, dečkovo pa mama; zgodbi sta pripovedovani drugoosebno, kot neke vrste navor človeškima junakoma. To je gotovo simpatična posebnost s spoznavno vrednostjo, zaradi katere imajo mladi bralci priložnost, da se globlje poistovetijo s sodobnimi pustolovščinami, kot jih nudi zabavno predstavljen otroški domišljjski svet. Knjiga je bogato ilustrirana, ilustracije je ustvarila Bojana Dimitrovski, ki je v sredini knjige, ko se srečata dečkova in deključina zgodba, upodobila ključne like: dečka, deklico, čarovnico, vesoljčka, nindžo, gusarja (manjkata vitez in povodni možek), v spodnjem desnem kotu (ali zgornjem levem kotu, odvisno od smeri branja) je le s čevljem in delom obleke upodobljena mama. Deklica in deček (Mija in Martin) sta radovedna otroka, h katerima prihajajo literarni liki iz drugih knjig, za razrešitev problemov pa je seveda treba poznati izhodiščna besedila

in k sreči se deklica in deček spoznata na zgodbe. Medbesedilni elementi iz literarnega kanona po vsebinskih značilnostih (iz ljudskih in klasičnih pravljic, npr. kako princeska izbere pravega snubca), po strukturnih elementih (npr. kaj vse morata narediti povodni možek in deček, da bi uspešno opravila nalogo, pri čemer gre za verižno zgradbo), ali po prepoznavnih literarnih likih (zakaj se čarovnica pritožuje nad Metko; kje so črni plesni čevlji povodnega moža, posebno vprašanje seveda je, kje je Urška), so mojstrsko prepleteni v nove zgodbe. Čeprav včasih tudi to znanje ne zadošča, npr. ko deček pomaga vesoljčku iskati čikagi, razmišlja: »Težko je iskati nekaj, česar nisi še nikoli videl.« (Bauer 2018: 55) Avtorica v delu sicer uporablja knjižni jezik, mestoma pa, zlasti v dialogih, literarnim likom pušča jezikovno svobodo, npr. gusar, ki slabo bere in se izraža v pogovornem jeziku. In če nekdo ne bere dobro, čeprav je to gusar, se hitro primeri zamenjava: skriti zaklad lepote je zemljevid do frizerskega salona, ne do zaklada. Ali pa to, da lahko obredemo ves svet (z vesoljčkom celo vesolje), gremo na najvišjo goro, na samotni otok, v najboljši zabaviščni park ... in ugotovimo, da potrebujemo le »mamo, ki ve, kako moraš otroka imeti rad.« (Bauer 2018: 62) Ko na vratih pozvoni, je torej čas za pobeg v igrivo in humorno zapisane Ding dong zgodbe.

Pripravila **Dragica Haramija**,
strokovna sodelavka žirije

Podelitev nagrade desetnica podpirata:

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association

JAK
JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIGO RS

Mestna občina
Ljubljana